

Татјана Стеванчев, виши архивист

Историјски архив Сомбор

Објављено у: *Архивски гласник*, Информативни билтен Архивистичког друштва Србије, бр. 13, 2018.

ПРОНАЛАЖЕЊЕ И ПРЕУЗИМАЊЕ АРХИВСКЕ ГРАЂЕ У ПРИВАТНОМ ВЛАСНИШТВУ НА ПРИМЕРУ ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА СОМБОР

Историјски архив Сомбор до сада није устројио нити водио именски регистар личности код којих се налази или се претпоставља да се налази архивска грађа, како је предвиђено Упутством о проналажењу, евидентирању, заштити и коришћењу архивске грађе у приватном власништву Архивског већа при Архиву Србије из 1970. године, нити су послови описани у Упутству плански и систематски обављани у склопу било које службе Архива.

Проналажењем документације и архивске грађе у приватном власништву нисам се бавила до ове године и оно је за мене ново и драгоцено искуство и јединствена прилика за учење и усавршавање.

Градски музеј у Сомбору је 1983. године примио документацију Савеза организација за физичку културу општине Сомбор (у даљем тексту СОФК) и формирао збирку под истим називом. Из преузете документације издвојене су фотографије, пехари, медаље, плакете, заставице, значке и сличан материјал који је инвентарисан у поменутој збирци, са податком о времену пријема и напоменом да је документација примљена услед расформирања СОФК-е. Преостала папирна документација СОФК-е се од те године повлачи по депоима музеја, расута и непописана.

Спортски центар “Соко” Сомбор, који је правни наследник сомборске СОФК-е, нема простора да поменуто документацију преузму од Музеја како би се сачувала а архивска грађа коју поседују комплетирала. У тој ситуацији, Архив од Градског музеја записнички преузима документацију СОФК-е децембра 2013. године у расутом и несређеном стању у укупној количини од 3 метра и на основу тога уписује СОФК Сомбор у Регистар фондова и збирки под р. бр. 629.

Сређивање овог фонда започела сам крајем 2016. и окончала у току 2017. године. Грађу фонда након сређивања чини: 3 књиге и 6 кутија списа за период 1921-1986. у укупној количини од 0,72 метра.

У току сређивања фонда СОФК-е утврђено је да се у преузетој документацији налази и она настала радом других стваралаца, те је извршено разграничење фондова. Таква документација је издвојена, детаљно прегледана, класификована и пописана а настала је радом: Пионирске атлетске школе Сомбор, 1961-1964. (0,15м.); Пливачког клуба “Полет” Сомбор, 1951-1962. (0,06м.) и Атлетског клуба “Маратон” Сомбор, 1957-1982. (0,50м.).

Документација Пионирске атлетске школе Сомбор малог је обима али је изузетно значајна. Ово је прва експериментална школа те врсте формирана у Југославији. Сачувана и издвојена документација је непроцењиво сведочанство о раду са пионирима као системом уздизања атлетског спорта у Југославији.

Пливачки клуб “Полет” Сомбор најстарији је пливачки клуб на Балкану, основан 1887. године као пливачка секција тадашњег Сомборског спортског удружења. Издвојена документација овог клуба најмањег је обима али тиме не и мање значајна.

Атлетски клуб “Маратон” Сомбор основан је 1873. године и то је најстарији активни атлетски клуб у Србији и на простору бивше Југославије. Издвојена документација овог клуба највећег је обима.

Како Историјски архив Сомбор до тада није имао ове фондове, сачињени пописи издвојене документације разматрани су на седници Стручног већа Архива одржаној 24.5.2018. године на којој је донета Одлука да се формирају и упишу у Регистар фондова и збирки Историјског архива Сомбор: Ф. 667 Атлетски клуб „Маратон“ Сомбор, 1957-1982; Ф. 668 Пливачки клуб „Полет“ Сомбор, 1951-1962; и Ф. 669 Пионирска атлетска школа Сомбор, 1961-1964.

Наведена два клуба постоје и активно делују у Сомбору али Архив их нема заведене у Регистру активних регистратура. Атлетски клуб „Маратон“ нема своје просторије а самим тим ни архиву. Архивска грађа и документација овог клуба налази се у поседу више физичких лица, бивших секретара, чланова клуба и тренера. Пливачки клуб “Полет“ пак поседује архивски депо али је документација маљим делом сачувана углавном за новији временски период а знатан део документације је такође у поседу више физичких лица, бивших чланова клуба.

Огромну помоћ у настојању да дођем до имена лица која у свом поседу имају документацију насталу радом ова два клуба, пружио ми је сомборски спортски новинар и велики познавалац сомборског спорта, Душан Колунџија.

Захваљујући добијеним информацијама, ступила сам у контакт са госпођом Јудитом Бурнаћ из Сомбора. Њен отац, Мартин Бурнаћ, био је активан пливач и ватерполиста као и дугогодишњи секретар и члан управе Пливачког клуба „Полет“ Сомбор. Јудита је била првакиња Војводине на 100 м. леђно а њена сестра Паола првакиња Србије на 100 м. прсно. Након пливачке каријере, г. Јудита се посветила тренерском раду који је трајао више од десет година. Поред љубави и бављења ватерполом и пливањем, породица Бурнаћ сачувала је и значајну количину документације насталу радом овог клуба у периоду 1945-1982. године у укупној количини од 0,92м. коју је Архив записнички преузео. Овим је документација Пливачког клуба „Полет“ значајно допуњена и обогаћена те сада садржи: записнике пливачке секције, конференције, скупштине, управе и управног одбора, извршног одбора, председништва, секретаријата и савета за период 1945-1982; записнике одржаних такмичења за период 1945-1982; акта уз деловодни протокол 1945-1980; акта регистрације из 1957, 1976. и 1979; нормативна акта 1972-1979; финансијска акта 1954-1955; таблице пливача и пливачица 1950-1981; чланске књижице и легитимације 1952-1975; дипломе, медаље и плакете 1959-1977; плакете 1956-1977; билтене и годишњаке ПС Србије и ПС Војводине 1951-1979; стручне радове и публикације 1962-1982. као и документацију Збора судија Среског пливачког одбора Сомбор 1951-1959.

У локалним „Сомборским новинама“ објављен је чланак у коме је исказана захвалност госпођи Јудити Бурнаћ што је “указала поверење и препознала Историјски архив Сомбор као институцију која баштини и чува архивску грађу и предајом документације овог клуба допринела да се за поколења сачува драгоцен део културног наслеђа Сомбора“.

Након тога објављен је и Јавни позив грађанима Сомбора да Архиву предају документацију и фото материјал који поседују а који се односи на рад Атлетског клуба „Маратон“ Сомбор и Пливачког клуба „Полет“ Сомбор и да на тај начин утичу на ширење свести о важности чувања докумената али и проницања у архивску баштину, тако драгоцену за културу и историју нашег града.

Након објављивања ових чланака, контактирало ме је више грађана са жељом да се детаљније информишу о начину и процедури предаје документације као и многим другим питањима везаних за рад и делатност архива. Међу њима и господин Фрања Богишић који је био члан Пионирске атлетске школе и Атлетског клуба “Маратон” Сомбор у периоду 1961-1970. године. Највећи успех му је био освајање 2. места на Првенству Југославије за млађе јуниоре 1969. године у дисциплини бацање диска. Господин Беретић Архиву предаје документацију Атлетског клуба „Маратон“ Сомбор о чему је сачињен записник о примопредаји којим је обуваћена документација настала у периоду 1958-1970. године у укупној количини од 0,07 метара која се састоји од 7 књига, 7 диплома и 1 медаље. Најзначајнија преузета документација су „Алманаси Општинског атлетског одбора Сомбор, Атлетског клуба "Маратон" Сомбор, Пионирске атлетске школе Сомбор и Збора атлетских судија Сомбор“ у периоду 1964-1967. године који су недостајали у грађи фонда Клуба а који садрже податке о члановима органа управљања; спискове одржаних такмичења; податке о наступима у репрезентацијама; оствареним резултатима и рекордима на такмичењима; развоју резултата и таблице атлетичара/ки; податке о стручном раду, саветовањима и снимљеним филмовима о раду Клуба и др.

Окончани су и договори са господином Сиђи Иштваном који је у Атлетском клубу “Маратон” Сомбор био у периоду 1956-1986. године, првих десет година као атлетичар (скок у вис, скок са мотком, десетобој) а затим као тренер и члан управе Клуба. И његова ћерка и унука су активне и награђиване атлетичарке. Договор о предаји документације је постигну, чека се да за фотографије које ће предати напише што детаљнију идентификацију.

У настојању да се документација која је у приватном власништву пронађе а затим и преузме, врло је важан приступ у контакту са људима. Колико год је за нас, као архивисте, документација коју поседују потенцијално значајна архивска грађа, за њих је то много више од документације и она првенствено има велику сентименталну вредност. Љубоморно је чувају јер најчешће садржи податке о њиховом личном ангажовању, успесима, учешћу у раду и развоју тих клубова. Врло често су и читаве породице биле нераскидиво повезане са тим клубовима (пример породице Јудите Бурнаћ и Иштвана Сиђија).

Зато је врло важно детаљно им објаснити поступак преузимања документације; појаснити смисао и садржај записника о примопредаји који ће се сачувати у досијеу фонда; објаснити им поступак сређивања и обраде; начин коришћења грађе фонда и њену доступност и др; али и истицати улогу и значај архива као баштиника и чувара архивске грађе као колективне меморије нашег друштва.